

SON İKİ YILDA BATI DÜNYASI

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

Son iki yıl içinde göze çarpan önemli eğilimler genel olarak şunlardır : Bugünkü dünyamızda tarihsel gelişmenin çeşitli dönemlerinde bulunan halklar ve uluslar vardır. Hemen hepsi dış müdahaleye karşı ulusal varlıklarını korumak ve egemenliklerini savunmak çabası içindedirler. Bütün ulusların tam eşitliği ve özgürlük hakları dünya toplumunun ilerlemesi için önemlidir. Son iki yıl içinde uluslararası sahnenin en belirgin özelliği barış, bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal ilerleme yolunda mücadele eden demokratik ve devrimci güçlerin faaliyetlerini arttırmış olmalarıdır. Öte yandan, Amerikan kapitalizmine karşı yeni bir hamle yapma çabası içinde olan Avrupa kapitalizmi krizli bir dönemden geçmektedir. Batı Avrupa ile Amerika arasında ekonomik alanda bir takım çelişmeler daha belirgin bir şekilde yüzeye fırlamakta olduğu bir sırada, NATO siyasî ve askerî ittifakı da yeni krizler geçirmektedir. Bundan başka, sosyalist bloktaki merkez-kaç eğilimlerin de güçlenmeğe başladığı görülmektedir. Bu arada, Devriminin Elinci Yaşına giren Sovyetler Birliği 18 Kasım 1967'de otomatik uzay istasyonunu 350 milyon kilometrelik bir uzay yolculuğundan sonra Venüs'e ulaştırmıştır.

A. GENEL OLARAK BATI ÜLKELERİ :

NATO'nun kurulduğu tarih olan 1949'dan bugüne kadar ABD ve NATO müttefikleri silâhlanma yarışına, yaklaşık olarak 1.000.000 kere milyon dolar harcamışlardır. Teknik gelişmeler için büyük paralar harcayan Amerika, bilimsel araştırmaların sonucunu daha çok silâhlanma yarışında kullanmaktadır. Yirminci Yüzyılın başında şirketlerin tek tek iflâsını engellemek için müdahale eden kapitalist devlet, bugün, tekelci kapitalizmin kârlarını korumak ve arttırmak için plânlı müdahalelerde bulunmaktadır. Bu müdahalelerin malî tehlikelerine yurttaş katlanırken, meyvalarını büyük iş çevreleri paylaşmaktadır. Tekelci devletin aldığı tedbirler sonucunda,

malî oligarşi toplumsal bünyede değişiklik olanaklarını daha da arttırmakta, endüstri proletaryası ile köylü, küçük esnaf ve emekten yana aydınlar objektif hayat şartları ve siyasî iktidar karşısındaki yerleri bakımından birbirine yaklaşımaktadır. Böylece, bütün dünyada toplumculuk için mücadele edecek sınıfların sosyal tabanı her zamankinden daha fazla genişlemektedir. 1958'de kapitalist ülkelerde grev yapan işçilerin sayısı 25 milyonken, bu rakam bugün 55 milyona çıkmış, grevler bir çok ülkede günlük olaylardan olmuştur. Vietnam'daki cinaî savaş, Orta Doğu'daki emperyalist saldırganlık, Almanya'daki neo-Nazi başkaldırma ve Yunanistan'daki kralcı-faşist teröre karşı olan akımlar güçlenmekte, Amerikan zencilerinin mücadelesi büyümekte ve Batı Avrupa, Amerika ve Japonya'da sınıf bilinci daha yaygınlaşmaktadır. Bu arada, gençlik az-çok bağımsız ve etkin politik bir güç olarak bütün dünya ülkelerinde belirmektedir. Bu gelişmelerde sosyalizmin ve ulusal kurtuluş savaşlarının büyük payı vardır.

Emperyalizmin saldırganlığından söz açılınca ilk akla gelen Vietnam savaşıdır. Vietnam savaşı, Amerika, boyunduruğundan kurtulmayı tasarlayan uluslara kurtuluş savaşlarını amansızca ezeceğini göstermek ve bütün Güney-Doğu Asya'yı deneti altına alıp Çin'e karşı bir askerî üs haline getirmek istediğinden hem emperyalizmin genel stratejisi, hem Türkiye için hayatî önem taşımaktadır.

Başkan Johnson, daha sonra değişik beyanlarda bulunmasına rağmen, 1 Nisan 1968 tarihli konuşmasında beş ay içinde 13500 Amerikan gencinin daha Vietnam'a gönderileceğini ve yılda 24.500.000.000 doları bulan savaş masraflarına 2.600.000.000 dolar daha ekleneceğini söylemiştir. Buna rağmen, Vietnam ulusunun Amerika'yı Paris'te görüşmelere zorlaması, üstünde durulması gereken önemli bir olaydır. Küçük bir devlet olan Kuzey Vietnam'ın Paris'te dünyanın en büyük kapitalist devleti olan Amerika'nın karşısına bu derece güçlü oturmasının nedenleri olsa gerektir. Amerika hem askerî, hem siyasal alanda şu çok önemli zaafının tutsağı görünmektedir: Bir kere, diğer nedenler bir yana, Amerikan askerlerinin gittikçe artan sayılarda Vietnam'a gönderilmeleri, istilâcılarının saldırganlığını ortaya koymuş, onlarla halk arasındaki çelişkiyi daha da büyütüştür. Güney Vietnam'ı yeni tip bir sömürge ve bir askerî üs olarak muhafaza etmek isteyen Amerika, bu savaşı uzatıp şiddetlendirdikçe, saldırganlık niteliği daha da açık biçimde ortaya çıkmış, halk da Ulusal Kurtuluş Cephesinin bayrağı altında birleşmiştir. Bu hareketin önderi oradaki işçi sınıfı partisidir.

İkinci olarak, Amerika'nın, modern savaş donanımına rağmen, Vietnam'ı on-dört yıldır dize getirememesinde, başlattığı savaşın haksız oluşunun büyük payı vardır. Amerika bir halkın vermekte olduğu kurtuluş savaşına karşı ne örgütlü sayılır, ne de eğitilmiş. Vietnam halkının siyasal ve moral üstünlüğü inkâr edilemez. Üçüncü olarak, Amerika daha çok sayıda askeri cepheye yollamak zorunda kalmışsa da, halkın örgütlenmesi önlenememiş, insiyatif gittikçe artan bir tempoda yerli halkın eline geçmiştir. Amerika'nın Vietnam'da yarattığı durum halkı harekete getirerek birleştirmiş ve güçlü bir kurtuluş savaşının içine atmıştır. İnsiyatifi ele alan Vietnam Kurtuluş Ordusu Amerika'yı kendi üslerinde ve elçiliğinde bile baskına uğratmıştır. Vietkong zaferlerinin düşmanın en modern donanım kullandığı, tarlalara kimyevî bombalarla zehir saçtığı ve silâhsız halka yasaklanmış bilyeli bombalar yağdırdığı bir sırada kazanılmakta oluşu önemlidir. Vietnamlıların elindeki en büyük silâh uzun vâdede yenilgiye uğratılması mümkün olmayan halk savaşıdır. Bundan önce Japon faşistleri ve Fransız sömürgecilerine karşı da başarılı olmuş olan halk savaşının strateji ve taktiklerinin, modası geçmekte olan askerî kavramlardan üstün olduğu ortaya çıkmaktadır. Amerika ile birlikte Güney'in kukla hükümeti ve ordusu da geriliyor. Onlar da gün geçtikçe zayıflamakta, yabancı saldırısı açıklık kazandıkça, işbirlikçiler, halk desteğinden yoksun, tek başlarına kalmaktadırlar. Saygon Hükümeti, peşpeşe askerî darbelerden sonra, halktan temelli uzaklaşmıştır. İşbirlikçi Başkan Yardımcısı Kao-Ki'nin çaresizlik içinde söylediği son sözler, güvenilen dağlara karlar yağmasının bir sonucudur. Son olarak, Amerika dünya halklarının gözünde çok güç durumdadır. Emperyalizme karşı enerjik bir karşı koyma akımı bütün dünyada olgunlaşmaktadır. Amerika sadece Vietnam halkının değil, bütün dünyadaki kurtuluş mücadelelerini destekleyen halkların karşısında da yer almış durumdadır. Kurtuluş mücadelelerine taraftar ve onlara karşı iki ayrı dünya düşünülürse, bunlardan ikincisi, son tahlilde, devamlı olarak gerilemekte, yeni açılan mücadelelerle başedemez duruma düşmektedir. Bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş halklar bir yana, Amerikan halkının bile, askere celb kâğıdını yırtmak, yürüyüşler düzenlemek, hattâ kendini yakmak gibi yollarla emperyalist siyasete karşı cephe almağa başladığı bilinmektedir.

Amerika Güney Vietnam'daki varlığını buradaki hükümetin dâvetine bağlıyor ve karşı koyanları sadece «Vietkong» ve bir avuç «ajan» gibi göstermek istiyorsa da, Vietnam halkının kurtuluş mücadelesi bu yanıltıcı maskeyi indirmeğe yetmektedir. Öte yandan, Michigan'ın Cumhuriyetçi Valisi ve Başkanlığa Cumhuriyetçi Parti-

den adaylığını koyacağını ilk açıklamış olan George Romney Şubat 1968'de, Saygon rejimi için «Amerikan desteği olmadan iki ya da üç hafta bile yaşayamaz» diye itirafta bulunmuştur. Daha Ekim 1967'de Amerikan Senatosunda bir konuşma yapan Cumhuriyetçi Senatör Cooper, «Amerika bombardımanı durdurmalı; dünya kamu oyunun fikri artık bu; Amerika bunu görmemezlikten gelemez» diyordu. A.B.D. dünya coğrafyasını kapitalizmin ihtiyaçlarına uygun olarak dilediği gibi yorumlamaktaysa da, Mekong Nehrini bir çeşit kendi sınırı sayacak kadar ileri gitmesi olumlu karşılanmamaktadır. Bunun böyle olmadığını Şubat 1968'de Vietkong kuvvetleri ülkenin hemen her tarafında büyük bir saldırıya girişerek Güney Vietnam'ın başkenti Saygon'u yer yer ele geçirip Amerikan Büyük-elçiliğini de işgâl ederek göstermeğe çalışmışlardı.

Öte yandan, Savaş Suçları Uluslararası Mahkemesi de 2-10 Mayıs 1967'de Stockholm'de yaptığı toplantıda Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti (ve Avustralya, Yeni Zelânda ve Güney Kore Hükûmetleri)'nin devletler hukuku uyarınca saldırı fiillerinde bulduklarına ve tamamen sivil nitelikteki hedefleri bombalayarak savaş suçları işlediklerine oybirliğiyle karar vermiştir. Mahkemenin Vietnam Savaşı ile ilgili 20 Kasım-1 Aralık 1967 tarihli Kopenhag oturumu da Vietnam halkına karşı jenosit suçu işlendiğini saptamıştır. Bu Mahkeme, yetkili kimseleri, bir çok uzman, raportör, tanık ve savaşın kurbanı Vietnam yurttaşlarını dinledikten ve bir çok yazılı, fotografik ve sinematografik belgeleri inceledikten sonra, saldırı, savaş suçları ve jenosit suçunun varlığını kabul ve ilân etmiştir. 1954'den önce Vietnam'ı ele geçirmek bakımından Amerika'nın istekli olduğuna dair bir çok kanıtın varlığı, Saygon'da, Diem Hükûmetinin Cenevre Anlaşmalarının yapılmasından bir çok hafta önce Amerikan servislerince iş-başına getirilmesi, Uluslararası Denetleme Kurulunun bir kaç kere belirttiği gibi, Amerika'ya bağımlı olan Saygon makamlarının, Cenevre Anlaşmalarının misillemeyi yasaklayan hükümlerini sistemli olarak ihlâl etmiş olmaları, Amerika'nın, Cenevre Anlaşmalarına rağmen, 1954'den bu yana Vietnam'a gitgide daha önemli miktarlarda askerî malzeme sokup Vietnam'da üsler kurması ve nihayet kuvvet kullanarak bir yabancı müdahale durumu yaratması, daha sonra Kuzey'e karşı 1964'de başlayan bombardımanı gittikçe yoğunlaştırarak devam ettirmesi, Amerika'nın saldırganlığını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, Mahkeme Amerika'nın sivil halk ve sivil hedefleri yoğun ve sistemli bombardıman etmekle bir savaş suçu da işlemiş olduğu görüşüne varmıştır.

Kopenhag toplantısı ise, Amerikan Hükûmeti, müttefikleri ve Saygonlu adamlarının savaş kurallarının yasakladığı silâh, araç ve maddeleri kullandıklarını, savaş tutsaklarına aadnlaşmalara aykırı ve insanlık dışı muamele ettiklerini, sivil halka, kütlece sürgünler, keyfî tevkifler ve işkence gibi hukuk ve insanlık dışı muamele yaptıklarını ve böylece Vietnam halkına karşı jenosit suçu işlendiğini belirtmiştir. Orta çağlarda meşhur Engizisyon çağında 10.220 yakılmış, 114.401 kişi zindanlarda açlık ve işkenceden can vermişti. Gene çok meşhur 1572 St. Bartholomew Katliamında öldürülenler 100.000 kişiydi. Vietnam'da öldürülen, zindanlara atılan, yerinden edilen ve sakatlanan insanların sayısı ise bu rakamların çok üstündedir.

Amerika Birleşik Devletleri Vietnam'da açtığı saldırı savaşına bir son vermeli, bütün Amerikan ve peyk kuvvetleri Güney Vietnam toprağından çekilmeli ve Vietnam halkına kendi sorunlarını özgürce ve dıştan müdahale olmadan kararlaştırma hakkı tanınmalıdır. Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesinin programındaki ilkeler 1954 Cenevre Andlaşmalarının esasları olduğu gibi, Vietnam sorununa en uygun çözüm yolunu da göstermektedir. 20-21 Nisan 1968'de Saygon yakınında Çolon şehrinde toplanan Vietnam Ulusal, Demokratik ve Barış Kuvvetleri İttifakı konferansı Ulusal Kurtuluş Bildirisi yayınladı. Bildiride «Vatanımızı çok seven ve bağımsızlık ve barışı gerçekten isteyen bizler... bütün yurtsever güçlerin birleşmesinden, yabancı saldırısının sona ermesinden, Nguyen Van Thieu ve Nguyen Kao Ki'nin kukla rejiminin devrilmesinden... yanayız» demektedir.

Güney-Doğu Asya cephesindeki gelişmelerden başka, Batı'nın en yaygın siyasal ve askerî örgütü olan NATO'yu değişik görüntüler altında sürdürme gayreti de son iki yıldır çok yoğun olarak göze çarpmaktadır. NATO Konseyi Aralık 1967 tarihli toplantısında ittifaktan, NATO'dan ayrılma ihbarının Ağustos 1969'da verilip bir yıl geçtikten sonra, yani Ağustos 1970'de ayrılmanın mümkün olduğunu ileri sürmüştür. NATO Andlaşmasının On-Üçüncü maddesini Ağustos 1968'de ihbarın mümkün olabileceği şeklinde yorumlayanlar varsa da, Aralık 1967'de Amerikan yorumu kabul edilmiştir. NATO Konseyinin eski Genel Sekreteri Henry Spaak «1969'un NATO için güç bir yıl olacağını» açıklamıştır. Eski Amerikan Dış İşleri Bakanı Dean Rusk'ın yeni bir Avrupa Savunma Birliği hakkındaki teklifleri 8 Aralık 1967'de Amerikan basınında yer almıştır. NATO Genel Sekreteri Brosio'nun ittifakın «Avrupalı müttefiklerle Amerikalılar arasında daha yakın bir işbirliği» yaratacak şe-

kilde değiştirilmesinden söz ettiği bir sırada, Amerika'da Chicago'da 150 kadar Amerikalı ve Batı Avrupalı politikacının Batı Avrupa'da Amerikan taraftarı devletlerin yeni bir siyasal ve askerî birliğini ileri sürmeleri üstünde durulacak bir noktadır. Daha çok Amerikan Dış İşleri Bakanlığı Müsteşarı Katzenbach ile Prof. Zbigniew Brzezinski'nin desteklediği bu teklif yeni bir gelişmeyi açığa vurmaktadır. Amerika'nın Fransa'sız, fakat İngiltere'ye ağırlık vererek, Avrupa'da vurucu rolünü Federal Alman Cumhuriyetine tanıyan yeni bir gruplaşmanın peşinde olduğu anlaşılmaktadır. Fransa'da yayınlanan *Tribune des Nations* gazetesi «Avrupa'yı ikiye bölecek olan İngiltere'li, fakat Fransa'sız bir Amerikan gizli plânından» söz etmektedir. Amerika Batı Avrupa'yı, tabii, terketmek istememektedir. Malî bakımdan Batı Avrupa'daki yatırımları, 17.000.000.000 dolara yaklaşmakta olup, askerî bakımdan da Batı Avrupa'da 300,000 kadar askeri vardır. Fakat Batı Avrupa'nın Amerika'sız yaşayamayacağına dair bazı Amerikan kaynaklı iddialar rakkamlar karşısında sükût etmektedir. Amerika'nın 197 milyon nüfusuna karşılık, Batı Avrupa ülkeleri 325 milyondur. Amerika'da millî gelir 1951 - 1966 yılları arasında % 3.75 artmıştır; aynı yıllarda Batı Avrupa'nın kapitalist ülkelerinde artış % 4.5'dur. Aynı yıllar için endüstri üretimi Amerika'da % 4.7 iken, Batı Avrupa'da % 5.8'dir.

NATO'yu biraz değişik bir şekilde yaşatmak amacıyla Belçika Dış İşleri Bakanlığında Harmel Plânı diye bir plân yapılmıştır. NATO'nun yirmi yıl önceki destekten mahrum kaldığı bir gerçektir. Harmel'e göre, diğer NATO ülkelerinin de Fransa örneğini izlemeleri önlenmelidir; aksi takdirde, ittifak sona erme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu amaçla, NATO'da daha etken bir «siyasî danışma sistemi» kurulmalı ve bu sisteme askerî entegrasyondan daha fazla önem verilmelidir. Paris'de Harmel Plânını, haklı olarak, Washington'un Batı Avrupa ülkelerinin dış politikalarını denetleyebilmek için düşündüğü yeni bir yol olarak değerlendirmektedir.

Öte yandan, bir kaç ay önce Birleşmiş Milletler'de alınmış olan bir karar emperyalizmin saldırganlığını belki bir nebze yavaşlatacak bir rol oynayacaktır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 12 Haziran 1968'de Cenevre Silâhsızlanma Komitesinde tartışması üç yıldanberi devam etmekte olan, nükleer silâhlarla ilgili bir andlaşmayı büyük bir çoğunlukla onaylamıştır. Nükleer silâhların dağılması ve arttırılması önlenerek nükleer bilginin ekonomik ve toplumsal ilerlemede daha fazla kullanılmasını isteyen bu andlaşma barış ve güvenlik çabaları için olumlu bir adımdır. Her ne kadar

nükleer silâhların emperyalist saldırılardan korunma hususunda gerekli olduğu ileri sürülerek bu tip andlaşmaların aslında halkların yararına olmadığı söyleniyorsa da, Ağustos 1945'de kullanılan ilk atom bombasındanberi toptan yoketme silâhlarının bir daha kullanılmadığı da bir gerçektir. Ne var ki, B. M. Genel Kurulunun bu kararıyla atılan adım da yeterli değildir. Karar sadece başka devletlerin nükleer silâhlara sahip olmasını önleme amacını gütmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği de atomik ve nükleer silâh yapımını durdurmalı, stoklarını ortadan kaldırmalı ve nihayet konvansiyonel silâhların sınırlandırılmasına da başlanarak tüm silâhsızlanma yoluna girilmelidir. Bu Birleşmiş Milletler kararı olumlu olmakla birlikte yetersiz görülmelidir.

Çoğu NATO üyesi olan Batı Avrupa burjuva demokrasileri büyük bir kriz içinde çalkalanmaktadırlar. Fransa'da 10 milyon işçi, öğrencilerle birlikte, grev, boykot ve işgâl hareketlerine katılmıştır. Batı Almanya, İtalya ve Belçika'da grevler olmuş, İngiltere'de işçi sınıfı protesto faaliyetlerini arttırmıştır. Bütün bu hareketler genellikle büyük sermayeye, toplumun tekelci niteliğine, anti-demokratik kanunlara ve silâhlanma yarışına karşı olmakla birlikte, doğal olarak, her ülkede, bölgesel koşullara göre, şu ya da bu neden ön plânda görünmektedir.

Son iki yıl içinde kapitalist Batının kendi içindeki çelişmeler Ortak Pazar çatısı altında da sürüp gitmiştir. Ortak Pazar aslında, «soğuk harb»in ortaya çıkardığı kuruluşlardan biridir. Önceleri NATO'nun ekonomik bir dayanağı olarak düşünülen bu örgüt bazı Batılı devletlerin kapalı bir gruplaşması durumunda olduğundan, hâlâ Avrupa'yı bölen niteliğini muhafaza etmekte, Türkiye, Yunanistan ve bazı Afrika ülkeleri gibi gelişmemiş ekonomileri tehdit eden mahiyet de taşımaktadır. Ancak, Adenauer, Spaak, Schuman ve Monnet gibi Amerikancı Avrupalı siyasilerin düşündükleri Ortak Pazar ile son yılların ortaya çıkardığı Ortak Pazar arasında farklılıklar belirmiştir. Dünyada da, Avrupa'da da durum değişmiş, «soğuk harb» eski hızını kaybetmiş, Avrupa'da Amerikan üstünlüğü fikri, karşısında muarızlar bulmağa başlamış, NATO kronik krizler dönemine girmiştir. Fransa ve diğer bazı ülkelerin bağımsız politika izleme istekleri bu gelişmelerin kanıtıdır. Fransız basınına göre, Ortak Pazar ülkelerinin dış ticaret hacmi 56.000.000.000 dolara varmıştır; bu, Amerikan dış ticaret hacminden yüksek bir rakamdır. 1958'den bu yana, Ortak Pazar ülkelerinde gayri sâfi hâsıla Amerika'daki % 45'e karşılık, % 55 artmıştır. Ortak Pazar ülkelerindeki altın rezervleri 1957'de 9.200.000.000 do-

larken, 1967'de 20.000.000.000 dolara yükselmiştir. Amerikan tekelcilerinin Batı Avrupa tekellerine sıkıca nüfuz etmiş olmalarına rağmen, Batı Avrupa'daki ekonomik gelişme eğilimi, siyasal unsurlarla da birleştirilince, Ortak Pazar'ın niteliğinde bazı değişikliklerden söz edilebilir. Fransa'ya göre, İngiltere'nin Ortak Pazar'a kabul edilmesi ortaya Amerikalıları ve onların önderliğine dayanan dev gibi bir Atlantik topluluğu çıkaracak, Amerikan emperyalizmi İngiltere kanalıyla bir Trova Atı gibi, Avrupa ekonomisine daha fazla nüfuz edecektir. İngiliz politikacıları İngiltere'nin artık «gerçek Avrupalı» olduğunu iddia ediyorsa da, Amerika'nın Batı Avrupa'daki bütün yatırımlarının % 50'sinin İngiliz ekonomisine entegre durumda olduğu bir gerçektir. Özetle, bir yandan Ortak Pazar'ı bir büyük Atlantik topluluğu haline getirerek İngiltere yoluyla Amerikan sermayesini Batı Avrupa'ya daha fazla akıtarak Fransa'yı bağımsız politikası çabası içinde yalnızlığa itmek ve böylece Ortak Pazar'ı kuruluş amacına uygun olarak NATO'nun ekonomik yanı niteliğinde geliştirmek, diğer yandan da bu örgütün «Avrupalılığı» nı ön plânda tutarak Amerikan sermayesinin gene kapitalist Batı Avrupa ülkeleri ekonomisine akışını sınırlayan bağımsız bir Avrupa politikası gütmeyi kolaylaştıran ekonomik eğilimleri geliştirmek arzuları çatışma halindedir.

B. AMERİKA :

Batı ülkelerine genel olarak baktıktan sonra, Batı dünyasının önderi durumunda olan Amerika Birleşik Devletlerine geçelim. Son iki yıl içinde de, Amerika sermayeci düzenin sürdürülebilmesi için dünya hegemonyası girişimini devam ettirmek zorunda kalmıştır. Amerika, önceden de olduğu gibi, endüstri üretimini devamlı olarak büyütme, bu yoldan iç istihdam hacmini yüksek tutma ve bunun için de gerekli askerî tedbirleri alma ihtiyacındadır. Amerika endüstri üretimi için bulduğu pazarlara sınıksız yapışmak ve askerî açıdan stratejik maddeleri deneti altında tutmak zorundadır. Amerika'da Florida Üniversitesi profesörlerinden Frederick H. Hartmann *Uluslararası İlişkiler* adlı kitabında (s. 52) orta boyda bir Amerikan tankında kullanılan kromun % 100'ünün, manganezin % 93'ünün, nikelin % 99'unun, çinkonun % 100'ünün, boksitin % 65'inin ve bakırın % 42'sinin dışardan temin edildiğini belirtmektedir.

Amerika'nın dış dünya ile bu denli ilişkiler kurarak, Amerikan kapitalizminin devamını sağlamak için şiddet yollarına da başvurması, içte ve dışta büyük karşı koymalarla sonuçlanmaktadır. Ame-

rika'da Vietnam macerasıyla daha da ciddileşen iç çelişkiler gün geçtikçe daha belirgin olmaktadır. Amerika'daki bugünkü siyasî durum bir takım yeni özellikler arz ediyor: Amerikan halkı hükûmetin tutumunu sadece eleştirme seviyesini atlamış olup, resmî siyasete karşı direnme dönemine girmiştir. Amerika'da bir çok kişi Vietnam'daki savaşın sadece gayriâdil bir savaş olduğunu anlamakla kalmamakta, saldırıyı doğuran toplumsal sistemin niteliğini de idrak etmeğe başlamaktadır. Amerikan silâhlı kuvvetlerinde hizmeti ya da Vietnam'daki saldırı savaşına katılmayı reddetme Amerika'da şimdiye kadar görülmeyen ölçülere ulaşmıştır. Son öğrenci hareketleri de bu türlü olayların tek tek kişilere inhisar etmediğini göstermektedir.

Öte yandan, Amerika'da bugünkü askerî harcamalar İkinci Cihan savaşındaki en masraflı yıllara erişmektedir. Amerika'da her on işçiden biri askerî işyerinde istihdam edilmektedir. Amerika Vietnam'daki dış politikasını değiştirecek olsa, bunlar işlerinden çıkarılmış olacaklardır. Vietnam savaşına her 3,5 saatte yapılan masraf Amerika'da insan haklarıyla ilgili federal seviyede üç büyük örgüte hükûmetin ayırdığı yıllık meblâğa eşittir. Buna rağmen, Amerika'nın Güney-Doğu Asya'daki saldırı politikasını yürütenlerden biri olan McNamara'nın Savunma Bakanlığından ayrıldığı bilinmektedir. McNamara Amerika'nın yayılmasını destekleyenlerin uzun vâdeli tasarılarını yıllardır bağlılıkla uyguladıktan sonra, Amerikan Kongresi Askerî Hazırlık Alt Komitesinde Ağustos 1967'de yaptığı bir açıklama Vietnam savaşının gidişiyle ilgili taktik sorunların değerlendirilmesinde Amerikan generalleriyle aynı fikirde olmadığını göstermiştir. McNamara Kuzey Vietnam'ın bombardımanının daha da genişletilmesinin Kuzey Vietnam halkının iradesini yakacağı ya da o ülkenin önderlerinin fikirlerinde bir değişiklik yapacağı anlamına gelmediğini söylüyordu. Böylece, Pentagon'daki bir numaralı adamın yerinden olması Washington'un gerçekçi bir tutuma yöneldiğini değil, Amerikan Hükûmetinin kaybeden ve kaybettikçe masaya daha fazla banknot süren kumarbazlar gibi, kazanamayacağı bir mücadelenin içinde kalmak istediğini göstermektedir.

Gerçekten, Amerika *Pueblo* olayında küçük bir devlet olan Kuzey Kore'ye söz geçirememiştir. Amerikan deniz kuvvetlerine ait 1.000 tonluk *Pueblo* adlı bir casus botu Kore Halk Demokratik Cumhuriyeti karasularında yakalanmıştır. *Pueblo*'nun bu hareketi Kore'de silâh bırakışmasından sonra en önemli olay olarak değerlendirilmektedir. Amerikan basını *Pueblo*'nun bir casus gemisi ol-

duğunu gizleyememekte, hattâ elektronik malzemesini ayrıntılarıyla izah ederek, bunların casuslukta nasıl kullanıldığını da belirtmektedir. Amerikan Senatörü Fulbright gazetecilerin sorularını cevaplarken «Yakalandık. Tahmin ettiğiniz gibi, o casus gemisinden bahsediyorum» demiştir. Amerikan resmî makamları *Pueblo*'nun açık denizde yakalandığını ileri sürüyorsa da, *Washington Post* gazetesi bile «U-2 olayında da yalanlarla uyutulan ve Tonkin Körfezi olaylarında, en azından, akli karmakarışık edilen kamu oyu eski usullerle ne tatmin, ne de ikna edilebilir» diye yazmaktadır.

Zengin ve görünürde güçlü bir devlet olan Amerika'nın Vietnam'a ya da Kuzey Kore'ye dilediğini yapamaması, Amerikan yönetici sınıfı içinde bir takım çatlaklara sebep olmuştur. Kongrede ve basında burjuva temsilcilerinden bir kısmı Vietnam'daki savaşa cephe almaktadırlar, çünkü Beyaz Saray Vietnam'daki savaşı bir «Amerikan Savaşı» haline sokmuş ve Amerika yalnız kalmıştır. Amerika'daki yönetici çevrelerden bir kısmında ise bir «kuvvetli adamın diktaörlüğü»ne olan inanç artmaktadır. Askerî önderlerden bazıları, ilk defa olarak iktidarın generallere geçmesini savunmaktadırlar. Örneğin, General Scott Kaliforniya'da Amerikan Lejyonu toplantısında yaptığı bir konuşmada bu yolda fikirler beyan etmiştir.

Öte yandan, Amerikan Başkanlık seçimlerine kalbur-üstü milyonlar ve milyarlar hazırlanmaktadır. Başkan Johnson ise 31 Mart 1968'de Başkanlık seçimlerine ikinci bir kere katılmayacağını açıklamıştır. Aynı konuşmada Kuzey Vietnam'ı bombalamaktan vazgeçmeyi düşündüklerini de söylemiştir. Johnson'un demecinden hemen sonra, Amerikan askerî uçaklarının Hanoi'nin daha bile kuzeyindeki bölgeleri bombalamakta devam edişi, Başkan'ın aslında savaşı durdurmağa niyetli olmadığını, kuzeyi bombardıman etmenin duracağına dair sözlerin ise, sadece, yaklaşan seçimlerde Vietnam sorununu tartışma konularından biri haline getirmemek için düşünülmüş bir taktik olabileceği de dikkati çekmektedir.

5 Haziran 1968'de Amerikan Başkanlığına adaylığını koymak için kampanya yürütmekte olan Senatör Robert Kennedy öldürülmüştür. Kennedy'nin, meşhur Senatör Joseph McCarthy'nin soruşturma komitelerinde danışmanlık ya da ağabeyi John F. Kennedy'nin Başkanlığı sırasında Kabine Başsavcı sıfatıyla egemen sınıflara bağlılıkla hizmet ederken vurulmayıp da, kamu oyunun baskısıyla, gerçekçi bir kaç adım atarak, Amerikan dış politikasının en saldırgan bazı yanlarına karşı çıktığı ve Demokratik Parti yöneticile-

ri arasında «ılımlı» diye bilinmeğe başladığı bir sırada öldürülmüş olması üstünde durmak gerekir. Amerikalı Senatör Yarborough'un dediği gibi, «işin en dehşetengiz yanı şu ki, siyasî cinayetler ülkede olağan şeyler olmaktadır». Geçen yüzyılın tanınmış Amerikan yazarlarından Mark Twain linç olaylarına bakarak kendi memleketine «Linç Olayları Birleşik Devletleri» adını takmıştı. Amerika'da daha iyiye karşı kullanılan şiddet, bu en büyük kapitalist ülkenin bir çeşit yazılmamış anayasası olmaktadır. New York'da zenci önder Malcom X'i, Dallas'ta Başkan Kennedy'yi, Memphis'de zenci önder King'i ve Los Angeles'de Senatör Kennedy'yi vuranlar değişik güdülerle hareket etmiş olabilirler. Zenci halka cop sallayan Amerikan polisleri ve Lâtin Amerika'da stratejiler uygulayan C.I.A. farklı şekillerde mücadele edebilirler, ama bütün bunlar aynı maddî köke gidip dayanmaktadır. Dışta savaşları körükleyen Amerikan toplumu, içte şiddet hareketlerini günün olayları haline getirmiştir. Şiddet Batı toplumunu bir kanser gibi yemektedir. Önemle belirtmek gerekir ki, bu şiddet yeni ve ileri olana acılar getiren, onları ortadan kaldırma hedefi güden cinstendir.

5 Nisan 1968'de zenci lider Martin Luther Kingde öldürülmüştür. Onu vuran silâhın tetiğini kim çekerse çeksün, Kong suçluları beş yıl önce Alabama'da zenci kızların öldürülmesi olayında Federal Devlet Valisine çektiği şu telgrafta belirtmişti: «Akan kan ellerinize bulaşmıştır, sizin sorumsuz ve yıkıcı hareketleriniz ardı kesilmeyen şiddet ve şimdi de cinayete giden atmosferi yaratmıştır.» Gericî Valiler, Kongre üyeleri ve hükûmet mensupları tarafından tehdit edilen ve hapse atılan Dr. King, nihayet, öldürülmüştür. Çözülemeyen iş çelişmeler ve Vietnam maceraları ile çıkmaz sokaklara dayanan Amerikan toplumunun sistematik terörist yöntemlere alışma dönemine girmesi, kendine «özgür dünyanın önderi» diyen bu devletin önemli niteliklerini ve belki de gerçek çehresini açığa vurmaktadır. Dr. King'in ölümüyle dünya savaş-aleyhtarı ve Amerika da insan hakları önderlerinden ces'ur bir kişiyi kaybetmiştir. Nobel Barış Armağanını kazanmış olan Dr. King Vietnam'daki Amerikan saldırısının en şiddetli eleştiricilerinden biri ve zenci haklarının önde gelen savunucularındandı. Şiddete karşı olmasına rağmen, öldürülmesi Amerika'nın birçok şehirlerinde nümayiş, çatışma, yangın ve başka cinayetlere yol açmış ve belli başlı Amerikan şehir ve kasabaları günlerce bir iç savaş manzarası arz etmiştir. Bu arada, New York'da Columbia Üniversitesi öğrencileri 23 Nisan 1968'de zenci haklarının çiğnenmesi ve üniversitenin Pentagon'a bağlı Savunma İncelemesi Enstitüsü ile işbirli-

ğini sona erdirmesini sağlamak için gösteriler yapmış ve üniversite binalarını ele geçirmişlerdir.

Sonra görevinden istifa eden Amerikan Sağlık, Eğitim ve Sosyal Yardım Bakanı John Gardner 1968 başında «Büyük sorunlarla yüzyüzeyiz. Tarih yaralarını saramayan zengin bir ulus için iyi şeyler söylemez» demişti. Amerika'da «içten yıkma» şeklinde yorumlanan bu türlü «öz-eleştiriler» her şeye rağmen, gittikçe yaygınlaşmaktadır. Örneğin, bir ilerici olarak tanınmayan Amerikalı Yazar Michael Harrington yeni yayınlanan *Demokratik Bir Sola Doğru (Toward a Democratic Left, New York, Macmillan, 1968)* adlı kitabında kapitalist sistemin çok acı bir eleştirisini yapmaktadır. «Amerikan sistemi artık işlemiyor» diyen bu Katolik yazar sözlerine şunları ekliyor : «Devlet adamlarımız bir yandan dünyada savaş, açlık ve cehalete son vermek istediklerini ilân ediyorlar, öte yandan, sonunda zenginin daha zenginleşip fakirin de daha da fakirleştiği ve her yerde şiddet hareketlerinin alıp yürüdüğü bir siyaset izliyorlar.» Kitap, 1965 resmî istatistiklerine göre, memlekette 28 milyon yurttaşın fakruzaruret içinde olduğunu belirtmektedir. Johnson da Kongre'de iktisadî durumu anlatan 1967 konuşmasında 18 federe devlette birçok dört nüfuslu ailenin ayda 45 dolar ya daha azıyla geçinmek zorunda kaldıklarını söylemişti. Amerikan Haberler Merkezi Direktörü Rowan'ın açıkladığı rakamlar da Amerikan toplumunun bazı hastalıklarını ortaya koymaktadır. Amerika dünyada en çok intihar görülen ülkeler içinde dördüncüdür. Hastahanelerde her on yataktan biri akıl hastaları kliniklerine aittir. 45 milyon çocuktan 12 milyonunun ana ve babaları ayrıdır. Memlekette 5 milyon alkolik vardır. Amerika'nın tanınmış din önderlerinden Billy Graham son kitabında şöyle demektedir : «En iyi otomobilleri, en iyi buzdolaplarını ve en iyi televizyonları yaratan uygarlık aynı zamanda en kötü insanları yetiştirmektedir.» Kongre'de Cumhuriyetçi Parti ileri gelenlerinden Dirksen'in dediği gibi, «kalifiye olmayan işçiler ve azınlık grupları arasında işsizlik oranı tehlikeli bir şekilde yüksek kalmakta devam etmektedir. Federal bütçedeki açık çok fazladır. Ödeme dengesinin durumu ve dünya pazarında gittikçe kötüleşen durum fena bir manzara arz etmektedir.» Gerçekten, Batıdaki para krizinin ilk nedeni Amerika'nın ödeme dengesindeki açığıdır. Washington'un altın rezervleri, diğer emperyalist ülkelerin artan rekabetinin etkisi ve Vietnam'daki büyük masraf sonucu erimektedir. Batı'da, artık, doların güvenilir bir para cinsi olmadığı kanısı uyanmaktadır. Amerika'da federal seviyedeki gelir vergileri 1968'de % 10 artırılmıştır. 1968 - 1969 malî yıl bütçe tasarısında öngörülen 79.800.000.000 dolarlık büyük as-

kerî masrafların sebep olduğu açığın başka yönden kapanması mümkün görünmemekteydi. Amerika'da altın rezervi 11.800.000.000 dolara düşmüştür. Resmî ödemelerde 1 *ounce* altın eskisi gibi 35 dolar olmakla birlikte, resmî ödemeler dışında fiat serbest bırakılmıştır. Federal Rezerv Sistemi Başkanı William Martin Aralık 1967'de Amerikan Bankerler Birliğinde yaptığı bir konuşmada Amerikan ekonomisini açıkca tehdit eden enflasyon için «bu artık bir tehdit değil, bir ihtiyaçtır» demek suretiyle gerçek durumu biraz daha sempatik göstermeğe çabalamıştı.

C. İNGİLTERE :

Parasının kriz geçirdiği, Ortak Pazar'a girmeği başaramayan ve Aden'den de çekilmek zorunda kalan İngiltere'nin geçen iki-yüz yılı kapsayan emperyalist politikası kesin bir gerileme devrine girmiştir. 1967 sonlarında bir Avrupa komisyonu İngiliz ekonomisinin durumunu incelemiş ve bu konuda bir rapor hazırlamıştı. Rapor İngiltere'nin ödeme dengesindeki bir miktar iyileşmenin geçici olduğunu saptamış, İngiltere Bankasının yabancı bankalara yardım için tekrar başvurduğunu belirterek İngiliz *pound*'unun son yıllarda olduğu gibi, ilerde de yeni krizlere sürükleneceğini açıklamıştı. İngiliz Hükümeti 18 Kasım 1967'de sterlinin değerini düşürerek uluslararası bankalardan büyük bir kredi istedi. İngiliz maliye bakanı Callaghan daha Temmuz 1967'de «devalüasyon isteyenler ücretlerin azaltılmasını ve İngiliz işçi sınıfının hayat seviyesinin düşürülmesini isteyenlerdir» demişti. İngiliz ekonomisi, diğer kapitalist ülkelerin ekonomileri gibi, belki onlardan daha bile fazla, dış ekonomilere bağlıdır. Bugünkü üretimi devam ettirmek ve gıda maddelerini sağlamak için gerekli olan ithalât, ihracat hacmine bağlıdır. İhracat ile birlikte ithalâtın da azalması işsizlikle sonuçlanmaktadır. Uzun yıllardanberi örgütlenmekte olan İngiliz işçi sınıfı ise sık sık ücret artışı istemektedir.

İngiltere bazı ekonomik sorunlarını çözeceğine inandığı Ortak Pazar'a da girmeği başaramamıştır. Ortak Pazar'a girdiği takdirde, Roma Andlaşmasının bütün maddelerini tanımak zorundadır. «Altılar»ın tarım politikasını benimsemek de bu zorunluluklara dahildir. Bunun için de İngiltere, Uluslar Topluluğundaki «tercihli» durumundan vazgeçeceği gibi, tarım ürünleri fiatlarını Avrupa'daki seviyeye yükseltme zorunda kalacaktır. Bunun sonucu olarak da, ücretleri ve endüstri mallarının fiatlarını da arttıracaktır. De Gaulle İngiltere'nin bu fedakârlıklara katlanamayacağını ileri sürmektedir. Tabii, De Gaulle İngiltere ile değil, Ortak Pazardaki durumunu ko-

rumada büyük güçlüklerle karşılaşan Fransız burjuvazisinin çıkarlarını ve ürünlerini satabilmek için pazar arayan Fransız toprak sahiplerini ve İngiliz rekabetinin tehdit ettiği Fransız sanayicilerini korumağa çalışmaktadır.

1967 sonlarında Scarborough'da yapılan İngiliz İşçi Partisi toplantısı İngiliz işçi sınıfının hükûmetin ekonomik siyasetini Vietnam politikasını eleştirmesi bakımından önemli olmuştur. Wilson, Callaghan ve Brown'un yaptıkları konuşmalar ve açıklamalar fiatların yükselmesi ve işsizliğin artması ile ilgili olarak sorulan soruları cevaplayamamıştır. Toplantı Partinin sol kanadının sağ kanadı kadar güçlü olmadığını göstermişse de, Parti Yürütme Kuruluna iki sol kanat temsilcisi (Allaun ve Lestov) daha seçilmiştir.

İngiliz kuvvetlerinin Aden'den ayrılması bazı Batı kaynaklarıncı bu topraklarda «tehlikeli bir boşluk bırakma» şeklinde yorumlanmaktaysa da, bu «tehlike»nin önce oradaki emperyalist çıkarlar ve uluslararası petrol tekelleri için sözkonusu olabileceği belirtilmelidir. Emperyalistler İngiltere'nin daha vakti bile gelmeden Güney Arabistan'a «kendi arzusuyla» bağımsızlık vermekte olduğuna dair propaganda yapmaktadırlar. Gerçekte, durum bir hayli değişiktir. Aden tarihi, Portekizlilerden İngilizlere kadar yabancılara karşı bir mücadele tarihidir. Aden'in bağımsızlığı bütün Güney Arabistan halkının ortak çabaları ve mücadelesi sonunda kazanılmıştır. Bu mücadele Yemen'de cumhuriyet rejimi kurulduktan sonra daha şiddetlenmiş ve İngiliz Hükûmeti Güney Arabistan'dan çekilmek zorunda kalmıştır. Zaten, Kasım 1967'de Güney Arabistan Yarımadası Ulusal Kurtuluş Cephesi önderi Kahtan el-Şaabi ile İngiliz Heyeti arasında çekilme ile ilgili görüşmeler başladığı zaman Londra'da yayınlanan *Daily Telegraph* Gazetesi «İngiltere daha zamanı gelmeden yüz kızartıcı bir şekilde Aden'den çekilmek zorunda kalmıştır» diye yazmıştı. Fakat İngiliz sömürgeciliği buraları kalabileceği sürece terketmemek kararındadır. Bu yüzden, İngiliz Donanması gûya karadaki İngiliz yurttaşlarını korumak için Aden Körfezine demirlemiş beklemektedir. Bu civardaki İngiliz üsleri de aslında kaldırılmamış, Pers Körfezindeki ufak şeyhliklere taşınmıştır. İngiltere Hong Kong hariç, Süveyş'in doğusundaki bütün üslerini terkedeceğini söylemektedir. Bu durum Kıbrıs ve Malta'daki üslerine sıkı sıkıya yapışacağını gösterdiği kadar, İngiltere'nin artık bir dünya imparatorluğu olmaktan çıktığını da ortaya koymaktadır.

Ç. FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ :

Batı Almanya'nın içte militarizme ve sağa yönelmesi, dışta da az gelişmiş ekonomilere sarkan yeni bir devlet oluşu son iki yılın özelliklerinden biridir. Federal Almanya Cumhuriyetinde yayılma isteği, daha da silâhlanma ve bir çeşit intikamcılık gün geçtikçe daha geniş basın ve siyaset hayatına yayılmaktadır. Kendisine «Nasyonal Demokrat Parti» diyen bir kuruluşun Hannover'de Aralık 1967'deki Kongresi Alman faşizminin bir gösterisi mahiyetinde olmuştur. Almanya'nın dört bir köşesinden gelen Neo - Nazilerin bu toplantıya katılmalarıyla, Hannover, daha önceleri Münich'in bir sembol olması gibi, Neo - Nazizmin manevî başkenti haline gelebilir. Potsdam Andlaşmasının hükümleri meydandayken bu toplantı, kanunî bir toplantı sayıldıktan başka, Batı Almanya resmî çevrelerinin himayesine de mahzar olmuştur. Üstünde dikkatle durmak gereken noktalardan biri, bu partinin Avrupa sınırlarının yeni baştan çizilmesi gerektiğini açıkça ilân etmesidir. Hannover'deki Kongre Avusturya'nın varlığını kabul etmeyen bir tavır takınmış, Kuzey İtalya'da Güney Tirol bölgesine göz dikmiştir. Bu parti altı Federal Almanya Cumhuriyeti Landtag'ında 48 iskemle kazanmış olup 1 milyon Batı Almanın oyunu almıştır. Bundan sonraki seçimlerde memleketin en yüksek yasama organı olan Bundestag'a girmesi mümkündür. Daha fena koşullar altında başlayan Hitler'in ise parti kasasında daha az parası, meclislerde daha az temsilcisi ve daha az destekleyen seçmeni vardı. Federal Almanya Cumhuriyetinin sorumlu yöneticileri Nazi Almanyasının kayıtsız, şartsız tesliminden sonra, faşizme karşı zafer kazanmak için büyük fedakârlıklara katlanmış olan halklar Alman militarizmi ve nazizmini bütünüyle ortadan kaldırmak ve bir daha doğmasını önleme kararı almışlardı. Halkların bu iradesi Potsdam Konferansı ve Nuremberg Mahkemesi gibi bir çok müttefik kararlarında ifadesini buldu. Batı Almanya'da Neo - Faşist gelişme bütün bunlara rağmen yer almaktadır. Almanya'nın roket taşıyan bir destroyerine Leutjens adını vermesi olayı bile olağan kabul edilmemelidir. İngiliz torpidolarının batırdığı *Bismarck* zırhlısının komutanı olan Leutjens son dakikasında bile Hitler'e yolladığı mesajında ona bağlılığını belirten bir Naziydi. Batı Almanya'da yayınlanan *Gewerkschaft-post* gazetesi, 'Bonn'dakiler Weimar Cumhuriyetindekileri hatırlatan açık çarpışmaların başlamış olduğunu görmüyor mu? SS kıtalarının bugün de kurulduğunu gerçekten farketmemişler mi?' diye sormaktadır.

Öte yandan, Batı Almanya Türkler gibi yabancı işçinin ucuz emeğine dayanan bir mâliyet düşüklüğü ile, ekonomisini dışa sürüm yapabilen bir ihracat ekonomisi durumuna sokmuştur. Almanya'nın az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelerle kuracağı ilişkiler ikincilerin zararına bir yönde gelişecektir. Batı Almanya Asya, Orta Doğu, Afrika ve Lâtin Amerika'ya birden el atmıştır. Batı Almanya Şensölyesi Kasım 1967'de Hindistan, Birmanya, Pakistan ve Seylan'ı ziyaret ettiğinde bu Asya ülkelerinin iç işlerine karışmış, dış politikaları hakkında fikirler vermeğe çalışmıştır. Bu yüzden bir Hint gazetesi Kiesinger'i «dünyaya bir savaşçının soğuk gözleriyle bakmakla» itham etmektedir. Federal Almanya Cumhuriyeti Orta Doğu'da daha aktif bir politika gütmekte ve Arap - İsrail çatışmasında, Amerika'nın izinden giderek İsrail'i desteklemektedir. Bir Alman konsorsiyumu olan Thyssen - Mannesmann şirketi Kasım 1967'de İsrail'le bir anlaşma yaparak Elath - Aşdol petrol borularının yapımı için 48 milyon marklık çelik vermiştir. Batı Almanya İsrail ile atom silâhları yapımı ile ilgili ortak bir araştırma yapmaktadır. Batı Almanya Afrika'da da «*lebensraum*» peşindedir. Deutsche Bank'ın mâlî kralı Harmann Abs'ın sözleriyle, Afrika'da «sermaye yatırımları için sayısız imkânlar vardır.» Düsseldorf'da çıkan *Handelsblatt*'in itirafına göre, Ren sermayedarları Afrika'da kendi memleketlerinden iki misli fazla kâr ediyorlar. Batı Almanya'nın bu mâlî ilgisinin ardında başka bir politika da var. Batı Almanya Afrika'daki ırkçı rejimleri de destekliyor. Angola, Mozambik ve Portekiz Ginesi'ndeki kurtuluş hareketlerini bastırmak isteyen Salazar kuvvetlerini destekliyor. Bir yandan bu kuvvetlere silâh ve askerî erzak yığarken, öte yandan paylarının % 40'ı Almanlara ait olan bir Batı Alman - Portekiz şirketi Angola doğal kaynaklarını işletmektedir. Batı Almanya'nın ırkçı Güney Afrika Cumhuriyetiyle de geniş ilişkileri var. Güvenlik Kurulunun bu Cumhuriyetle yapılacak ticarete ambargo koyan kararına rağmen, Batı Almanya ticarî ilişkilerini geliştirmektedir. Batı Almanya'daki Neo - Nazi Partisinin Johannesburg'da da örgüt kurması da bir rastlantı sayılamaz. Almanlar burada nükleer silâh imalinde kullanılan uranyum ve thorium aradıktan başka, Pretoria yakınlarındaki çöller ile Güney - Batı Afrika'da Tsumeb üssü füze deneylerine müsait görünmektedir. Batı Almanya Güney Rodezya'daki ırkçı Smith rejimi ile de yakın ilişkiler kurmuştur. Ayrıca, Krupp, Thyssen, Siemen ve Mannesmann gibi büyük Batı Almanya şirketlerinin Şili, Kolombiya, Ekvator, Arjantin, Brazilya ve Peru'da büyük çıkarları vardır.

D. FRANSA :

Beşinci Cumhuriyetin tarihinde grevler gittikçe sıklaşan ve uzayan, De Gaulle'ün «sınıflararası işbirliği», «sermaye - emek elele» gibi sloganlarına karşı olagan olaylardı. Son Mayıs 1968 olayları ise bu protestoları çok daha geniş ölçülere ulaştırmıştır. Başta banker Chalandon olmak üzere, bir takım «teorisyenler»in ortaya attığı bu slogan ve fikirleri benimseyen Fransız iktidar partisinin bu türlü tepkileri beklemiş olması gerekir, çünkü Fransız ekonomisini Ortak Pazara göre ayarlama sözlerinin ardında birçok köylü ailesini ortadan kaldırmak ve küçük çapta özel teşebbüs sahiplerini işgücü pazarına fırlatıp atmak ve büyük tekellerin dünya pazarlarını bölen uluslararası andlaşmalar uyarınca bazı endüstri dallarını kapsamak tasarıları vardı.

Polonya'dan Arjantin'e kadar yer alan öğrenci hareketleri arasında en önemlisi Fransa'daki olaylar oldu. Bir öğrenci hareketi olarak başlayan Fransa olayları fabrikaların işçiler tarafından işgalini de içine alarak çok daha geniş sınırlara vardı. Mayıs - Haziran 1968 olayları Fransız toplumundaki iç çelişmelerin öğrenci hareketleri kanalıyla açığa vuran bir sonucu olarak kabul edilmelidir. Öğrencilerin üniversite düzeni ve üniversite ile toplum arasındaki ilişkilerle ilgili şikâyetleri işçi sınıfı, memurlar ve benzeri halk tabakalarında başka taleplerin patlamasına yol açtı. 23 Haziran seçimlerinde işçi sınıfının devrimci hareketine katılmağa henüz hazır olmayan Fransız köylüsü ve küçük burjuvazisinin merkez ve sağ partilerini desteklemesiyle sol federasyon oylarında bir düşme olmuşsa da, olaylar sırasında 800.000 işçinin sendikalara kaydolması, işçilerin azımsanmayacak yeni haklar elde etmeleri ve Fransız üniversitelerinin kapitalist - emperyalist toplum düzenini reddeden niteliğe bürünmüş olmaları olayların çok önemli diğer yönlerindedir. De Gaulle'ün aldığı oy, uyguladığı bugünkü seçim sisteminden ötürü yüksek gözükmektedir. Aslında sağ partiler oyların % 48'ini, sol partiler de % 43'ünü almışlardır. Kaldı ki De Gaulle'ün seçimleri kazanmış olması iktidarın güçlendiğini gösteremez, çünkü öğrenci - işçi hareketleri Fransız ekonomisini altüst etmiş, grevler çok şeye mal olmuştur. Bir süre sonra, patlak verecek daha büyük sıkıntıları De Gaulle'ün sağ grubunun çözemeyeceği tahmin edilebilir.

Fransa'daki ikinci önemli gelişme NATO'ya karşı tutumdur. Fransız hükûmeti ileri gelenlerinden Louis Vallon, resmî çevrelere yakın olan *Notre Republique* adlı haftalık bir dergide 1967 sonlarında yayınlanan makalesinde «Fransa NATO'nun askerî örgü-

tünden çıktıktan sonra, 1969'da da, Kuzey Atlantik İttifakından ayrılmalıdır» demektedir, *Le Monde* da ittifakın geleceği üstüne sorular sormadan önce, hayatta kalma şansının ne olduğu araştırılmaktadır» fikrini öne sürmektedir. Lâkin, De Gaulle Fransası'nın içindeki tehdidin izlerini silmeden, Amerika'ya karşı eskisi kadar sert davranamaması da mümkündür.

E. DİĞER BATI ÜLKELERİNDE :

Genellikle Amerika'ya karşı direnmeler yalnız Fransa'da değil, başka Batı ülkelerinde de artmaktadır. Örneğin, Ocak 1968'de, *Arbeiderbladet* adlı Norveç gazetesi 300 politikacı ve Norveç'in tanınmış kişisinin NATO'yu yeren ve Norveç'in bu örgütten çekilmesini isteyen açık mektuplarını yayınlamıştır. Birkaç yıl önce böyle bir belgenin Norveç İşçi Partisinin resmî organında yayınlanması düşünülemezdi bile. Fakat zaman değişmekte ve bu değişme askerî blokların savunuculuğunu yapanların yararına olmamaktadır. İzlanda halkı Amerikan askerî uçuklarının İzlanda semalarını kullanmasını istememektedir. Şubat 1968'de Kanada Kabine üyelerinden Walter Gordon'un Avam Kamarasına sunduğu 400 sayfalık «Yabancı Mülkiyet ve Kanada Endüstrisinin bünyesi» başlıklı raporda da belirtildiği gibi, Amerikan tekellerinin Kanada ekonomisi üstündeki egemenliği halk ve hükûmette ciddi tepkiler doğurmağa başlamıştır. Mayıs 1968 İtalyan seçimlerinde ise sol partiler 10 milyon oyla desteklenerek, Meclise 301 milletvekili ve senatör gönderdiler. İtalyan tarihinde sol hareket bu kadar desteklenmemişti. İtalya'nın ekonomik ve toplumsal yapısında köklü dönüşümler olmasını istemeyenleri temsil eden «ortanın solu» hükûmetinin halkın özlediği ciddi adımları atamamasının seçim sonuçlarıyla yakından ilgisi vardır. Seçimlerin önemli bir yanı da hükûmetteki burjuva partileri destekleyen ve zaman zaman sol bir parti olarak tanınan Birleşmiş Sosyalist Partisinin bu hareketinin "cezasını" çekerek seçimlerde 1,5 milyon oy kaybetmiş olmasıdır.

Özetle, NATO siyasî ve askerî ittifakı yeni krizlere hazırlanırken, kıt'a Avrupası Amerika'ya karşı bütünleşme çabası içindedir. Bu oluşum içinde Batı Avrupa ile Amerika arasındaki birtakım çelişmeler daha belirli bir biçimde yüzeye çıkmaktadır.